

POSTANOWIENIE

Dnia 24 kwietnia 2008 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Iwona Koper (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Grzegorz Misiurek

SSN Dariusz Zawistowski

w sprawie z powództwa M.(...) Spółki z o.o. z siedzibą w W.
przeciwko D. P.

o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 24 kwietnia 2008 r.,

zażalenia pozwanej

na postanowienie Sądu Okręgowego w L. z dnia 20 grudnia 2007 r., sygn. akt II Ca (...),

uchyla zaskarżone postanowienie.

Uzasadnienie

Pozwana reprezentowana w sprawie przez pełnomocnika w osobie adwokata, złożyła osobiście apelację od wyroku Sądu Rejonowego w R. z dnia 14 sierpnia 2007 r. Zarządzeniem przewodniczącego pełnomocnik pozwanej został wezwany do uiszczenia opłaty od apelacji. W terminie otwartym do uiszczenia opłaty pozwana złożyła wniosek o zwolnienie od tej opłaty, do którego dołączyła dokumenty określające jej sytuację materialną, nie składając równocześnie oświadczenia według ustalonego wzoru. Przewodniczący wezwał pełnomocnika pozwanej do złożenia oświadczenia pozwanej o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania według ustalonego wzoru w terminie tygodnia pod rygorem zwrotu wniosku o zwolnienie. W zakreślonym terminie pozwana złożyła oświadczenie. Sąd Rejonowy zwolnił pozwaną od opłaty od apelacji ponad kwotę 1500 zł. Opłata w należnej wysokości została uiszczona przez pozwaną.

Zaskarżonym postanowieniem Sąd Okręgowy w L. na rozprawie odrzucił, na podstawie art. 373 w zw. z art. 370 k.p.c., apelację pozwanej stwierdzając, iż mimo wezwania nie została od niej uiszczona opłata.

W jego uzasadnieniu wskazał, że wprowadzie oświadczenie osoby ubiegającej się o zwolnienie od kosztów sądowych nie musi być złożone na urzędowym druku, jednak powinno obejmować szczegółowe dane o stanie rodzinnym majątku, dochodach i źródłach utrzymania. Wymogów tych – jak ocenił - nie spełnia oświadczenie pozwanej, ograniczające się do określenia przychodów i zaciągniętych kredytów. Nie zawiera ono natomiast danych dotyczących stanu rodzinnego pozwanej, składników jej majątku, nie określa osób pozostających z nią we wspólnym gospodarstwie domowym. Dotknięty brakami formalnymi wniosek pozwanej o zwolnienie od kosztów w zakresie obejmującym opłatę od apelacji podlegał zwrotowi bez wzywania do ich uzupełnienia, gdyż jak stwierdził Sąd Okręgowy, przewidziany w art. 102 ust. 4 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. Nr 167, poz. 1398 ze zm. – dalej jako u.k.s.c.) rygor zwrotu wniosku stosuje się także do wniosku złożonego osobiście przez stronę, jeżeli jest ona w sprawie reprezentowana przez adwokata. W tej sytuacji wniosek nie mógł wywołać żadnych skutków prawnych, w szczególności jego złożenie nie przerwało biegu terminu do uiszczenia opłaty od apelacji, który upłynął bezskutecznie. Nieopłacona apelacja podlegała więc odrzuceniu.

W zażaleniu pozwana zarzuciła naruszenie art. 102 ust. 4 u.k.s.c. przez jego zastosowanie mimo braku przesłanek, oraz art. 6 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności przez stosowanie przepisów kodeksu postępowania cywilnego uniemożliwiający skuteczną realizację prawa do sądu. Wnosiła o uchylenie postanowienia.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie jest oczywiście uzasadnione.

Niedołączenie do wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych oświadczenia, o którym mowa w art. 102 ust. 2 u.k.s.c., jak też dołączenie oświadczenia niezawierającego wszystkich wymaganych danych stanowi brak formalny wniosku, który podlega usunięciu w trybie art. 130 k.p.c. Przewodniczący wzywa zgłaszającego wniosek o naprawienia braku wniosku w terminie siedmiu dni, a w razie bezskutecznego upływu tego terminu zarządza zwrot wniosku. Zwrócony wniosek nie wywołuje żadnych skutków prawnych, jakie ustawa wiąże z jego wniesieniem.

Zgodnie z art. 102 ust. 4 u.k.s.c., wniosek o zwolnienie od kosztów strony reprezentowanej przez adwokata lub radcę prawnego złożony bez dołączenia oświadczenia zawierającego wymagane dane przewodniczący zwraca bez wzywania o uzupełnienie braków formalnych wniosku. Ustanowienie pełnomocnika procesowego nie wyłącza możliwości dokonywania przez stronę czynności procesowych osobiście. Podzielić należy stanowisko skarżącego, że określony w art. 102 ust. 4 u.k.s.c. rygor zwrotu wniosku bez wzywania do uzupełnienia jego braków nie znajduje zastosowania w sytuacji, gdy strona reprezentowana w sprawie przez adwokata lub radcę prawnego składa wniosek osobiście (tak również Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 7 marca 2007 r., II CZ 4/07, nie publ.). Trafnie podnosi się w zażaleniu na konieczność zachowania przy wykładni przepisów procesowych równowagi między interesem wymiaru sprawiedliwości polegającym na sprawnym rozstrzygnięciu spraw, a interesem skarżącego w dochodzeniu swoich praw w postępowaniu odwoławczym. Zasady tej nie respektuje dokonana przez Sąd Okręgowy wykładnia art. 102 ust. 4 u.k.s.c., nakładająca na stronę wymagania mające gwarantować przyspieszenie postępowania sądowego, lecz adresowane jedynie do profesjonalnych pełnomocników.

Wskazać trzeba nadto, że w razie stwierdzenia podstaw do zwrotu wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych, przewodniczący powinien wydać zarządzenie o zwrocie wniosku oraz wezwać stronę (lub jej pełnomocnika) do uiszczenia opłaty, o zwolnienie od której się ubiegała. Niepoprzedzony takim wezwaniem środek odwoławczy nie może być odrzucony (postanowienia SN z dnia 7 listopada 2006 r., I CZ 69/07 oraz z dnia 11 stycznia 2008 r., V CZ 116/07 nie publ.). W przedmiotowej sprawie zarządzenia takie nie zostały wydane, ani też w świetle dokonanej wykładni art. 102 ust. 4 u.k.s.c. nie było podstaw do ich wydania.

W zupełności pominięta została przez Sąd Okręgowy - także w opisie przebiegu postępowania w sprawie - okoliczność, że pozwana została prawomocnym postanowieniem Sądu Rejonowego częściowo zwolniona od opłaty od apelacji, którą w zakresie należnym ponad uzyskane zwolnienie uiszczyła. Zwolnienie to nie zostało przez sąd cofnięte. Zastosowanie rygoru zwrotu lub odrzucenia pisma nieopłaconego w następstwie cofnięcia zwolnienia od kosztów sądowych nie jest możliwe, jeżeli pismo, w następstwie zwolnienia od opłat sądowych otrzymało już bieg, tj. jego odpis został już wysłany innym stronom, albo wysłane zostało zawiadomienie o terminie posiedzenia. Nieuiszczoną opłatę sąd nakazuje wówczas pobrać lub ściągnąć w postanowieniu kończącym postępowanie.

Z powyższych przyczyn zaskarżone postanowienie podlegało uchyleniu, o czym orzeczono na podstawie art. 398¹⁵ § 1 zd. pierwsze, w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c.